

VÄLISPOLIITKA PROGRAMM 2021–2024

SISUKORD

1. Programmi esileht	2
2. Sissejuhatus	3
3. Programmi eesmärk, mõõdikud ja eelarve	3
3.1 Programmi eesmärk	3
3.2 Programmi mõõdikud.....	3
3.3 Programmi eelarve	4
4. Hetkeolukorra analüüs	5
4.1 Valdkonda mõjutavad tulevikusuundumused	5
4.2 Olukorra ülevaade	5
4.3 Hinnang seniste tegevuste tulemuslikkusele.....	7
5. Meetmed, tegevused ja teenused	7
5.1 MEEDE 1: Rahvusvaheliste suhete stabiilsus ja julgeolek.....	7
5.1.1 Programmi 1. tegevus: Eesti huvide kaitsmine ja edendamine rahvusvahelistes organisatsioonides, julgeoleku tagamine	8
5.1.2 Programmi 2. tegevus: Välispoliitika ja välissuhtluse suurem sidusus	12
5.2 MEEDE 2: Ettevõtluse ja innovatsiooni edendamine ning turismi toetamine.....	14
5.2.1 Programmi 3. tegevus: Eksporditegevuse ja otseinvesteeringute soodustamine ning kaubandustõkete vähendamine välisturgudel.....	15
5.2.2 Programmi 4. tegevus: Konkurentsivõimelise turismikeskkonna kujundamine	19
5.3 MEEDE 3: Eestlaskond võõrsil	20
5.3.1 Programmi 5. tegevus: Eestlaskonna toetamine ja kaasamine võõrsil	20
6. Programmi juhtimiskorraldus	22
7. Lisad	23

1. Programmi esileht

Tulemusvaldkond	VÄLISPOLIITIKA
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine läbi aegade, Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatus kindlustatus rahvusvahelistes suhetes; heaolu kasv Eestis ning eestlaskonna huvide kaitse võõrsil; Eesti kasvav panus üleilmsesse kestlikku arengusse.
Valdkonna arengukava	Välispoliitika arengukava 2030
Programmi nimi	VÄLISPOLIITIKA
Programmi eesmärk	Eesti inimeste ja riigi julgeolek ning heaolu kasvab
Programmi periood	4 aastat (2021–2024)
Peavastutaja	Välisministeerium koos Eesti Vabariigi välisesindustega
Koostööpartnerid	HTM, JUM, KAM, KEM, KUM, MEM, MKM, RM, SIM, SOM, Riigikantselei

2. Sissejuhatus

Välispoliitika programmi eesmärk on edendada Eesti huvide kaitset välispoliitika ja välissuhtluse kaudu. Programm on koostatud „Välispoliitika arengukava 2030“ alusel ning selle rakendamiseks. See on kooskõlas asjakohaste valdkondlike arengukavadega ning strateegias „Eesti 2035“ käsitletud tulevikusuundumuste, arenguvajaduste, eesmärkide ja tegevustega.

Välispoliitika programmi moodustavad kolm omavahel tihedalt seotud meetet:

- rahvusvaheliste suhete stabiilsuse ja julgeoleku tagamine;
- ettevõtluse ja innovatsiooni edendamine ning turismi toetamine;
- töhususate teenuste osutamine eestlaskonnale võõrsil ning nende tihedam sidumine Eestiga.

Programmiga soovitakse mõjutada järgmiseid valdkonna eesmärke:

- regionaalne julgeolek on tagatud;
- Eesti huvid välispoliitikas ja välissuhtluses on kaitstud;
- Eesti maine ja mõjukuse kasv;
- Eesti ekspordipotentsiaali realiseerimine;
- Eesti stabiilse ja soodsa ärikeskkonna mõju võimendamine ja taasloomine;
- konsulaarteenuste suurenenud kliendimugavus ja kulutõhusus;
- võõrsil elava eestlaskonna suurem kaasatus.

3. Programmi eesmärk, mõõdikud ja eelarve

3.1 Programmi eesmärk

Eesti inimeste ja riigi julgeolek ja heaolu kasvab.

3.2 Programmi mõõdikud

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
Regionaalne julgeolek (AK) <i>Allikas: Välisministeerium (eksperthinnang alakriteeriumide alusel)</i>	stabiilne (2019/2020)	stabiilne	stabiilne	stabiilne	stabiilne
Eesti inimeste toetus ELile (AK) ¹ <i>Allikas: Eurobaromeeter</i>	74% (2019, kevad)	>= 74%	>= 74%	>= 74%	>= 74%
Eesti inimeste toetus NATOle (AK) <i>Allikas: Kaitseministeerium</i>	74% (2019, sügis)	>= 74%	>= 74%	>= 74%	>= 74%
Küberjulgeoleku indeks (positsioon edetabelis) (AK) ² <i>Allikas: NCSI</i>	3. koht (2020, mai)	2. koht	2. koht	1. koht	1. koht
Tööjõutootlikkus ELi keskmisest (AK) ³ <i>Allikas: Eurostat</i>	79% (2019)	83%	85%	87%	88%

¹ Võrreldes „Välispoliitika programmiga 2020-2023“ on andmeallika vahetuse tõttu muudetud aastateks 2021-2023 seatud sihttasemeid. Varem seatud sihid põhinesid Riigikantselei tellitud uuringul „Elanikkonna teadlikkus ja suhtumine Euroopa Liidu küsimustes“ (2017). Selle kohaselt oli toetus ELile 79%, mida oli sihiks hoida ja võimalusel parandada. Samal põhimõttel on lähtuvalt arengukavast Eurobaromeetri poolt 2019. a kohta avaldatud näitaja suhtes seatud uued eesmärgid aastateks 2021-2024. Riigikantselei ja Eurobaromeetri uuringud ei ole üksüheselt võrreldavad, kuna toetust ELile on hinnatud erinevas sõnastuses väite ja skaalaga.

² NCSI uuendab mõõdikut pidevalt, sh uuendatakse riikide reastust kohe, kui ilmneb uut olulist informatsiooni riikide küberjulgeoleku võimekuse kohta.

³ Korrigeeritud mõõdiku algtaset vastavalt viimasele teadaolevale Eurostati avaldatud näitajale (vs varem kajastatud 80%). Eurostat korrigeerib riikide tööjõutootlikkust ELi keskmisest iseloomustavat paneelandmete kogu pidevalt.

Eesti esindatus maailmas ja teenuste kättesaadavus välisriikides (AK) ⁴ <i>Allikas: Välisministeerium (kombineeritud mõõdik)</i>	64% (2019)	77%	78%	80%	89%
Konsulaarteenuste kliendimugavus ja vastavus digiriigi mainele (AK) ⁵ <i>Allikas: Välisministeerium (kombineeritud mõõdik)</i>	44% (2019)	54%	61%	69% ⁶	72%
Riigi rahvusvaheline seotus (üldpositsioon/poliitiline seotus) (AK) <i>Allikas: KOF (ETH Zürich)</i>	18/54 (2019)	<= 18/54	<= 18/54	<= 18/54	<= 18/54
Valdkonnajuhhi iga-aastane hinnang väliseesti kogukonna aktiivsele kaasamisele ⁷ <i>Allikas: Välisministeerium</i>	tagatud (2019/2020)	tagatud	tagatud	tagatud	tagatud

Märkus: tähisega AK on välja toodud arengukava mõõdikud.

3.3 Programmi eelarve

Eelarve jaotus	2020 eelarve (tuh, €)	2021 eelarve (tuh, €)	Muutus (tuh, €)	Muutus (%)	Eelarve (tuh, €)		
					2022	2023	2024
Välispoliitika programm kokku							
Tulud	7 396	5 369	-2 027	-27%	7 414	7 442	7 442
Kulud	59 942	68 578	8 636	14%	70 313	70 525	70 515
sh amortisatsioon	3 086	3 993	907	29%	3 993	3 993	3 993
Investeeringud	9 296	10 284	988	11%	3 054	3 054	3 054
Finantseerimistingimused	-20	-20	0	0%	-20	-20	-20

Perioodi 2021–2024 olulisemad tegevused

Välispoliitika programmi eesmärgi täitmine tähendab Eesti huvide edendamist rahvusvahelistes organisatsioonides, kahe- ja mitmepoolses ning regionaalses koostöös. Osaleme ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜJVP) kujundamisel, sh sanktsioonipoliitikas ühtsuse hoidmisel.

Strateegiliselt oluline on hoida tugevaid liitlassuhteid ELi ja NATO riikidega, sealhulgas Põhja-Balti regiooni riikide ja Poolaga, Suurbritannia, Ameerika Ühendriikide (edaspidi USA), Saksamaa ja Prantsusmaaga, mis hõlmab nii julgeoleku, küberturvalisuse kui ka majanduse mõõdet. Soome ja Rootsiaga on 2021.–2022. a kavas eminentsete isikute juhtimisel koostada kahepoolsete suhete tulevikuraportid. Kindlate ja koostöiste liitlassuhete hoidmise eesmärki toetab siht Eestisse tuua ja/või (kaas)korraldada suure diplomaatilise mõjuga rahvusvahelisi üritusi, edendada strateegilist koostööd rahvusvaheliste mõttekodadega ja teha senisest enam tõenduspõhist poliitikakujundamist toetavaid uuringuid. Neid tegevusi viime ellu diplomaatia arenguprogrammi alusel. Samuti jätkab Eesti osalemist Kolme Mere algatuses ja aitab seda edasi arendada, sh korraldab üritusi 2021. a jooksul (COVID-19 epideemia tõttu 2020. a ära jäänud füüsilise Tallinna tippkohtumise täiendamiseks). 2021. a leiab aset ka Eesti ÜRO Julgeolekunõukogu mitteamalalise liikmesuse II aasta. Peale Põhja-Balti koostöö (NB8) ja Balti koostöö (3B) koordineerimist 2020. a jätkab Eesti regionaalses koostöös aktiivset osalemist. 2021. a otsustab

⁴ Mõõdikut uuendatakse pidevalt ning selle sihttasemed ja seotud eesmärkide saavutamine sõltuvad eelarveotsustest.

⁵ Tulemusvaldkonna arengukavas on mõõdiku oodatava algatasemena kajastatud oodatav 2020. a tulem (45%).

⁶ Võrreldes arengukavaga on suurendatud mõõdiku sihttasest. Lähtealus on korraline mõõdikute sihttasemete uuendamine.

⁷ Hinnang kolme alakriteeriumi lõikes: toimuvad regulaarsed välisesinduste korraldatud ja koordineeritud eestlaskonna (ühis)üritused; moodustatud on rahvadiplomaatia edendajate võrgustikud, toimib regulaarne infovahetus ning sisukas ja süsteemne kaasamine; eestlaskonna otsene panus Eesti arengusse on hinnatav ning see on kasvanud.

Arktika Nõukogu ministrite kohtumine Eesti 2020. a esitatud vaatlajastaatuse taotluse üle, 2023. a juhib Eesti Balti koostööd.

Majandushuvide kaitsmiseks ja edendamiseks ning kaubandustõkete vähendamiseks tähtsustame uusi turge avavate mitme- ja kahepoolsete kaubanduslepingute sõlmimist ja täiendamist ning hoiame heal tasemel välislepingute toimivuse seire. Tegevus on eriti tähtis COVID-19st põhjustatud majandussurutise tingimustes, mis eeldatavasti toob kaasa suurenenud protektsionismi. Jätkub Eesti äridiplomaatia võrgustiku tugevdamine, sh uute äridiplomaatia suunilusega välisesinduste avamine ja välisesindajate lähetamine, asjakohase IKT- võimekuse arendamine ning välisesindustele peamajast pakutava toe parandamine. Eesti ettevõtjate välisriikidele sisenemist toetatakse selgete ja mõõdetavate tegevuskavade alusel, kaasates rohkem aukonsuleid, väliseestlasi, Eesti sõpru ja e-residente.

Küberdiplomaatia valdkonnas kindlustame ja tugevdame Eesti kui valdkonna eestkõneleja mainet ning toetame rahvusvahelise küberjulgeoleku võime kasvatamist, sh teeme koostööd Eesti peamiste liitlastega.

Jätkub ametkondadeülese rahvusvahelise personalipoliitika väljatöötamine ja elluviimine, sh eestlaste toetamine nende kandideerimisel rahvusvaheliste organisatsioonide huvipakkuvatele ametikohtadele ning koolitus- ja ettevalmistusteenuse pakkumine rahvusvahelistesse organisatsioonidesse kandideerijatele.

Toimub sihipärane töö, et konsulaarteenuse osutamine oleks kliendile senisest mugavam ning riigile tõhusam. Toetame reisiinfo andmisel ja riskikommunikatsioonis uuenduslikke lahendusi, et jõuda paremini sihtauditooriumini ja tagada, et eestlased oleksid teadlikud reisijad. Kesksel kohal on ka tegevused, millega suurendatakse võõrsil elava eestlaskonna kaasamist ühiskonnaellu, et tugevdada väliseesti kogukonna sidet Eestiga kodanikudiplomaatia toel.

Eespool kõrgemal üldistusastmel esitatud olulisemad tegevused on üksikasjalikumalt avatud programmi 5. peatükis.

4. Hetkeolukorra analüüs

4.1 Valdconda mõjutavad tulevikusuundumused

Välispoliitika valdkonna kaardistamisel ning tegevuste kavandamisel on arvesse võetud järgmisi „Välispoliitika arengukava 2030“ ja strateegia „Eesti 2035“ koostamisel analüüsitud tulevikusuundumusi:

- vastuseis euroopalikule väärtusruumile on suurenenud;
- pinged rahvusvahelistes suhetes kasvavad (üleilmastumise mõjud, muutuva iseloomuga konfliktid, jõu kasutamine, radikaliseerumine, terrorism, majanduslik ebavõrdsus ja ebaseaduslik ränne);
- majanduse, innovatsiooni, tehnoloogia, tööstuse jõujooned maailmas on muutumas, esile tõusevad uued piirkonnad;
- läänemaailma rahvastik väheneb ja vananeb, suureneb ränne ning töökohtade mobiilsus;
- globaalne rahvastiku juurdekasv, tarbimise kasv ja piiratud loodusvarade suurem kasutus ning kliimamuutused seavad surve alla keskkonnale;
- tehnoloogia areng ja innovatsioon. Uute tehnoloogiate ja digiteerimise osakaal majanduses suureneb.

4.2 Olukorra ülevaade

Eesti välispoliitika ülesanne on kindlustada kodanike ning riigi julgeolek ja heaolu ning kaitsta Eesti huve rahvusvahelistes suhetes.⁸ Välispoliitika kaudu edendame Eesti julgeolekut, majanduslikke huve, suurendame Eesti tuntust ja head mainet, sh äri- ja investeringute sihtkohana, tutvustame ja arendame kultuuridiplomaatia vahendusel Eesti kultuuri, loome paremaid võimalusi haridus- ja teaduskoostööks ning suurendame välismissioonidel osalemise ja Eesti panust üleilmsele julgeolekule ja kestlikule arengule.

Julgeolek ja liitlassuhted

Nii nagu Eesti välispoliitika mõjutab ümbritsevat keskkonda, nii mõjutab Eesti välispoliitikat meid ümbritsev rahvusvaheline keskkond, sh riikide ja teiste välispoliitikas osalejate tegevus ning rahvusvahelised probleemid.

⁸ Välispoliitikat ja välissuhtlemist korraldatakse kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse, Vabariigi Valitsuse seaduse, välissuhtlemisseaduse jt asjakohaste õigusaktidega.

Julgeolekuolukord pingestub jätkuvalt ja reeglitel põhinev rahvusvaheliste suhete süsteem nõrgeneb. **Vabadusel, demokraatial, turumajandusel, õigusriigil ja inimõiguste austamisel põhineva väärtusruumi üleilmne mõju on vähenemas ja vastukaal sellele suurenemas.** Euroopaliku väärtusruumi üleilmne mõju kahaneb. Üleilmne julgeolekukeskkond on pingestunud ja konfliktide hulk, sh Euroopas ja selle vahetus naabruses, ei ole vähenenud. Ohupilt on viimastel kümnenditel muutunud keerulisemaks ja ohuallikad mitmekesisemaks. Esile on kerkinud asümmeetrilised ohud, mis ei tunne riigipiire ja mille allikaid on raske tuvastada, kuid mille mõju julgeolekule on samaväärne kui traditsioonilistel julgeolekuohtudel. Nendele väljakutsetele vastamiseks on vaja suurendada üldist Eesti välistegevuse kerksust, s.o valmidust ja võimekust reageerida ootamatutele kriisidele ja probleemidele laiapindselt ja süsteemselt, mis aitab riskide realiseerumisel negatiivseid mõjusid vähendada ja kiirendada olukorra normaliseerumist.

Eesti välis-, majandus- ja julgeolekupoliitika sõltub meie tihedast koostööst ja headest suhetest liitlastega nii rahvusvahelistes organisatsioonides, regionaalses koostöös kui ka kahepoolsetes suhetes. Eesti iseseisev kaitsevõime ei hakka kunagi olema nii tugev, et see võimaldaks pikka aega vastu seista ülekaalukate jõududega agressorile. **Eesti julgeoleku tagatiseks on lisaks esmasele iseseisvale kaitsevõimele ka liikmesus NATOs ja ELis ning tihe koostöö liitlaste ja teiste rahvusvaheliste partneritega. Välisteenistusel, edendades koostööd liitlastega nii kahepoolset kui ka NATOs, ELis ja teistes rahvusvahelistes organisatsioonides, on kaalukas roll Eesti julgeoleku ja suveräänsuse tagamisel.**

ELi liikmesriikide vaheline solidaarsus on sattunud surve alla. Viimastel aastatel oleme olnud tunnistajaks ebakõlade tekkimisele Atlandi-ülestes suhetes ja Hiina-poliitika kujundamisel, millel on negatiivne mõju seni valitsenud põhimõttelisele üksmeelele välis- ja julgeolekupoliitilistes küsimustes. Euroopa julgeolekule avaldab mõju ka ebaseaduslik ränne, mida omakorda võimendab rahvusvahelise koostöö ning konfliktilahenduse aeglus ja vähene tõhusus.

Reeglitepõhine maailma majanduskord

Aktiivne rahvusvaheline koostöö on oluline Eestile soodsa majanduskeskkonna loomisel, sest maailma reeglitepõhine kaubanduskord rajaneb Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) lepingutel. Lisaks on Eesti ettevõtjatele välisturgudel abi regionaalsetest majandus- ja kaubanduskoostöö lepingutest (sh EL) ja Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioonis (OECD) kokku lepitud reeglitest. **Üha enam seavad maailmakaubanduses olulised riigid kahtluse alla WTO lepingute põhimõtteid ja võtavad protektsionistlikke meetmeid, millel on selge negatiivne mõju maailma majandusele, või kasutavad kaubanduspoliitikat otseselt laiemate geostrateegiliste eesmärkide saavutamise vahendina, mis toob kaasa ka julgeolekuprobleeme.** Rahvusvahelised lepingud ja WTO pole suutnud seda suundumust tõkestada, vaid WTO reeglitepõhise kaubandussüsteemi toimimisvõime hoidmine on osutunud väljakutseks. Väikese, avatud ja ekspordist sõltuva riigina on Eesti haavatav üleilmsetest muutustest.

Eesti eksport on viimastel aastatel mõnevõrra kasvanud ja Eesti päritolu toodete ja teenuste osatähtsus kogu ekspordis on olnud stabiilne. Peamised partnerid on Eesti naaberriigid ja suurema turuga riigid, nagu Saksamaa ja USA. Üha olulisem on ekspordis toetada suurema lisandväärtuse loomist (sh innovatsioon, rohemajandus), mis kehtib ühtviisi nii kaupade kui ka teenuste kohta. **Ettevõtja jaoks on Eesti välisesindused enamasti esmaseks kontaktiks, kui on välisriigis vaja lahendada tõsisemat ekspordihuvi või ettevõtlusega seotud probleemi.**

Majandusarengu oluline eeldus on välisinvesteeringud. Täheldatav on üleilmne konkurents ettevõtete ja välisinvesteeringute sihtriikide vahel. Kuigi otseinvesteeringute maht Eestisse on aasta-aastalt kasvanud, on see (aastail 2015–2017) tulnud reinvesteeringute ehk jaotamata kasumi arvelt ning **uudsete investeeringute maht on vähenenud ning kahanenud sama võrdlusperioodi vaates Baltimaade väikseimaks.** Samal ajal kasvab ka Eesti ettevõtjate huvi välisriikidesse investeerida. Paljud arenenud majandusega riigid pööravad üha suuremat tähelepanu investeeringutega seotud julgeolekuohtudele ja koostööle teiste riikidega, et investeeringud oleksid võimalikult läbipaistvad. Jõustunud on ELi ühtne investeeringute sõelumise reeglistik ja välja töötatakse asjakohaseid Eesti õigusakte.

Üleilmne eestlaskond

Eesti välisesindused ja aukonsulid on peamine kontaktpunkt võõrsil asuvale Eesti suurele ja hajali paiknevale kogukonnale ning välisreisil konsulaartenuseid ja -abi vajavatele Eesti kodanikele. Konsulaarabi vajadust mõjutab kasvutrendis välisreiside arv ja kriisid, sh COVID-19 pandeemia. Seetõttu on oluline võimaldada kvaliteetseid ning kättesaadavaid konsulaartenuseid kõigile soovijatele ja abivajajatele,

kaasata võõrsil elavat eesti kogukonda Eesti arengusse ja ühiskonnaellu ning toetada nende soovitud ja sujuvat tagasipöördumist.

4.3. Hinnang seniste tegevuste tulemuslikkusele

Välis- ja julgeolekupoliitikas on end õigustanud senised poliitikavalikud, ennekõike panustamine tugevatele liitlussuhetele, tihe kahe- ja mitmepoolne koostöö, osalemine regionaalsetes koostöövormides, keskendumine teatud valdkondades Eestile eestkõneleja rolli loomisele maailmas.

Eesti ettevõtete eksport ja Eestisse suunatud otseinvesteeringud on kasvanud, kuid tugevneva globaalse konkurentsi ning vabakaubanduspõhimõtete ja rahvusvaheliste kaubandusreeglite küsimuse alla seadmise tingimustes vajavad tähelepanu järgmised teemad: ELi teenuste turu ebarahuldav toimimine; Eesti ettevõtjate huvide kaitse ELi (kolmandatele riikidele suunatud) väliskaubanduspoliitika raames; ekspordi lisandväärtuse kasvatamine; teenuste eksport; tugi ettevõtetele uutele turgudele sisenemisel. Nende teemadega tuleb tegelda koostöös Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga (MKM).

Konsulaarteenuse osutamine ei ole kliendile mugav ega vasta digiriigi mainele. Juhul, kui teenust ümber ei kujundata, kasvab surve riigieelarvele – ennekõike teenuste arvu ja hinna kasvu tõttu. Reisimine muutub aina kättesaadavamaks ning võib ennustada konsulaarabi kaasuste arvu kasvu, mida on aga võimalik teavituse, ennetuse ning innovaativsemate lahendustega kontrollida. Seega, oluline on võtta kasutusele uusi lahendusi, et jõuda paremini kliendini.

5. Meetmed, tegevused ja teenused

5.1 MEEDE 1: Rahvusvaheliste suhete stabiilsus ja julgeolek

MEETME EESMÄRK: Julgeoleku kindlustatus ja jagamatus, rahvusvaheliste suhete stabiilsuse toetamine.

MEETME MÕÕDIK

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
Regionaalne julgeolek (eksperdi hinnang alakriteeriumide alusel) (AK) <i>Allikas: Välisministeerium</i>	stabiilne (2019/2020)	stabiilne	stabiilne	stabiilne	stabiilne

Märkus: tähisega AK on välja toodud arengukava mõõdikud.

Peamised väljakutsed, mille lahendamisele meede on suunatud

Julgeolekuolukorra pingestumine ja ohupildi keerukamaks muutumine eeldab Eestilt **tihedamat ja mitmekesisemat** koostööd liitlastega ja partneritega rahvusvahelistes organisatsioonides, kahepoolselt ja regionaalsetes formaatides. Läbivaks vajaduseks on edendada Eesti välistegevuse kerkust.

Prioriteetide seadmisel on eriti tähtis, et Eesti suudaks **hübridohtudega** tegelemiseks vajalikku uut diplomaatilist võimekust ja asjatundlikkust arendada nii, et samal ajal jääks piisavalt ressursse **konventsionaalsete julgeolekuohtudega** seotud rahvusvahelise koostöö edendamiseks.

Hübriid- ja küberohtudega tegelemiseks vajaliku võimekuse ja asjatundlikkuse arendamisel on kriitiline ennekõike keskenduda Eesti kui küberjulgeoleku teemal maailmatasemel eestkõneleja rolli kinnitamisele, strateegilise kommunikatsiooni teema teadvustamisele ja teenistujate kübervaldkonna teadmiste suurendamisele.

Rahvusvahelise koostöö mõõtme tähtsustumine uues julgeolekukeskkonnas rõhutab vajadust jätkata välisestistuse tugevdamist välispoliitiliselt kaalukates võrgustikes kaasaraäkimisel, eestkõneleja rolli kindlustamist Eesti võtmeteemadel ja prioriteetsete piirkondade eripärade tundmise arendamist. Lisaks on julgeoleku ja majanduse eesmärkide saavutamiseks **vaja veelgi enam pöörata tähelepanu Eesti tutvustamisele ELis ja kolmandates riikides.**

Julgeolekut ja jätkusuutlikku arengut ohustavaid probleeme – ennekõike keskkonna- ja kliimaprobleeme, terrorismi, vaesust, majanduslikku ebavõrdsust, ebaseaduslikku rännet – on vaja lahendada tihedamas koostöös nii Euroopa vahetute naabrite ja kaugemate riikidega kui ka riigisiseste partneritega.

Eesti huvide edendamine eeldab **välispoliitika ja välissuhtluse suuremat sidusust, millele aitab Välisministeerium kaasa koordineerivas rollis**. Välisministeerium toetab sünergia hoidmist ministeeriumide valdkondlike asutuste ja esinduste vahel, et tagada infovahetus ja olemasolevate ressursside mõjus kasutamine.

Valdav osa eelnimetatud väljakutsetest eeldab lahendustes Eesti välisesinduste võrgu olulist laiendamist ja tugevdamist. Traditsiooniliste kohaolu võimaluste kõrval on vaja rakendada ka innovaatilisi lahendusi.

COVID-19st tingitud majandussurutise oludes võib eeldada, et **riigid asuvad oma siseturu ja ettevõtjate kaitsmiseks senisest enam rakendama proteksionistlikke meetmeid ning juurutavad turgu moonutavaid toetusi**. Uues olukorras on kriitiline seista lepingute ja kokkulepete toimimise eest, mis tagab maailmamajanduse reeglitepõhise toimimise ja uute kaubandusmeetmete läbipaistvuse. Seda nii kahepoolses koostöös kui ka rahvusvahelistes organisatsioonides, ennekõike WTOs ja ELis. COVID-19 pandeemia nõuab Välisministeeriumilt ka valmisolekut **pakkuda kodanikele lühikese etteteatamise ajaga tavapärasest palju suuremas mahus konsulaarabi**. Kiiresti muutuvate reisi- ja liikumispirangute olukorras on kriitiline, et nii **ministeeriumi kui ka saatkondade kodulehed annaksid riikide kohta ajakohast teavet**.

5.1.1 Programmi 1. tegevus: Eesti huvide kaitsmine ja edendamine rahvusvahelistes organisatsioonides, julgeoleku tagamine

PROGRAMMITEGEVUSE EESMÄRK: Tõhusa rahvusvahelise koostöö kaudu on tagatud Eesti julgeolek ja huvide kaitse ning edendamine.

PROGRAMMITEGEVUSE MÕÕDIKUD

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
Eesti võime luua koalitsioone ELis ⁹ (AK) <i>Allikas: European Council on Foreign Relations (ECFR)</i>	12 (2018/2019) 14 (2020/2021)	<= 12	<= 12	<= 12	<= 12
Liitlaste sõjaline kohaolek Eestis <i>Allikas: Välisministeerium</i>	kohaolu on tagatud (2020)	kohaolu on tagatud	kohaolu on tagatud	kohaolu on tagatud	kohaolu on tagatud

Märkus: tähisega AK on välja toodud arengukava mõõdikud.

Arengukavas sõnastatud rahvusvahelistes organisatsioonides Eesti huvide kaitsmisega ja edendamisega ning julgeoleku tagamisega seotud eesmärged saavutada aitavad teenused

Eesti välispoliitika eesmärkideks ja huvideks on reeglitel ja rahvusvahelisel õigusel põhineva maailmakorra säilimine ning põhiõiguste ja vabaduste kaitse, mis eeldab Eesti välisest seisusest võimekust juhtida otsustavalt tähelepanu rahvusvahelise õiguse rikkumistele ja rikkumise toimepanija vastutusele. Oluline on hoida NATO valmidust oma liitlasi vajadusel sõjaliselt kaitsta ja toetada ning arendada edasi Euroopa koostöiseid julgeolekustruktuure, mille tagatiseks on Euro-Atlandi senise tugeva koostöö ja väärtusteruumi elujõulisuse hoidmine ja edendamine ning jagatud väärtustel põhinev ELi ja NATO võimalikult suur sisemine ühtsus.

⁹ Mõõdiku seire kaheaastase välbaga. Originaalkeelne nimetus: *EU Coalition Explorer*. Sihttasemed seotud *EU Coalition Explorer*'i tulemuste põhjal „Välispoliitika arengukava 2030“ koostamisel kooskõlas „Välispoliitika programmis 2020-2023“ seotud sihttasemetega, milles on tuginetud *EU Coalition Explorer*'i 2018/2019 kajastatud Eesti positsiooni hoidmisele. 2020. a avaldatud uues *EU Coalition Explorer*'i väljaandes on Eesti langenud 14. positsioonile.

Huvisid ja eesmärke realiseerime peamiselt kolme Eesti ühiskonnale osutatava teenuse kaudu: **välis- ja julgeolekupoliitika**, rahvusvaheline **küberpoliitika** ning **rahvusvahelise ja ELi õiguse koordineerimine**. Kaudselt toetab programmitegevust ka **strateegiliste kaupade kontrolli** teenus.

1. **Välis- ja julgeolekupoliitika** teenuse siht on tagada rahvusvaheliste suhete stabiilsus toimivate kahe- ja mitmepoolsete suhete ja regionaalsete koostöövormide toel.

Ennekõike tugevdame kahepoolseid liitlas- ja partnerlussuhteid ning aitame kaasa, et regionaalne koostöö muutuks senisest tihedamaks ja mõjukamaks. Toimub pidev diplomaatiline töö Eesti huvide tutvustamisel, liitlaste ja sõprade leidmisel ning vajadusel otsustav tegevus Eesti seisukohtade eest seismiseks ja huvide kaitsmiseks.

2. **Rahvusvahelise küberjulgeolekupoliitika** eesmärk on hoida Eesti kui suunanäitaja ja hinnatud partneri positsiooni küberjulgeoleku ja -diplomaatia teemadel maailmas.

Seostame küberjulgeoleku temaatikat läbivalt teiste välispoliitika tegevustega. See tähendab, et arendame ja tugevdame küberjulgeoleku algatusi nii kahepoolses koostöös kui ka ELis, NATOs, ÜROs, OSCEs ja teistes rahvusvahelistes organisatsioonides.

3. **Rahvusvahelise õiguse ja ELi õiguse koordineerimise eesmärk** on, et Eesti seisukohad rahvusvahelise ja ELi õiguse üldkõigustes on esindatud ja huvid kaitstud.

Järjepidevalt kaitseme Eesti riigi seisukohti ja huve rahvusvahelistes kohtutes (eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohus ja Euroopa Liidu Kohus) ning tagame riigiülese koordineerimise rahvusvaheliste lepingute menetluses. Samuti jälgime, et Eesti välispoliitilised seisukohad oleksid kooskõlas rahvusvahelise õiguse ja ELi õigusega.

Planeerimisperioodi tegevused

2021. a üheks keskmeks välispoliitiliseks eesmärgiks on **ÜRO Julgeolekunõukogu liikmesuse II aasta ja ennekõike eesistumise kuu (juuni 2021) toimumine globaalselt nähtaval ja Eesti konstruktiivseid sõnumeid edasi anda suutval viisil**. See tähendab temaatiliste konverentside, seminaride ja muude ürituste korraldamist ja vajadusel ÜRO Julgeolekunõukogu aruteludel osalemist ka vabariigi presidendi, peaministri või välisministri/kaitseministri tasemel. Vajadusel rakendame COVID-19 olukorras aktiivselt digilahendustel põhinevaid kohtumis- ja ühistöövorme, et asendada tavaolukorras kohalolu eeldanud kohtumisi ja sündmusi. Oleme eesmärgiks seadnud hoida ÜRO Julgeolekunõukogus tähelepanu keskmes küberjulgeoleku, kliima-, rahvusvahelise humanitaarõiguse ja inimõiguste, õigusriigi põhimõtete, naiste- ja laste võrdse kohtlemise ja julgeoleku küsimusi. Seega toimub teavitustöö ÜRO Julgeolekunõukogu liikmesusest nii Eestis kui ka rahvusvahelises strateegilises suhtluses.

Eesti osaleb aktiivselt ELi aruteludes ELi edasiste tulevikusuundumuste üle, samuti ELi laienemise, välispoliitika ning teiste aktuaalsete teemade üle. Lisaks aktiivsele osalusele ELi üldasjade ja välisasjade nõukogu kohtumistel tähendab see Eesti seisukohtade järjepidevat esitamist ja selgitamist kahepoolsete visiitide ja konsultatsioonide ajal. Eesmärk on tugevdada koostööd ja leida uusi liitlasi meie olulistel teemadel ning ka suurendada üksteisemõistmist nendega, kellega me kõigis küsimustes samameelsed ei ole.

Eesti töötab aktiivselt kõikides NATO formaatides selle nimel, et hoida ja tugevdada NATO heidutuse ja kaitsehoiaku eelduseks olevat ühtsust (kesksel kohal on koostöö Kaitseministeeriumiga). Täiendavaks Eesti strateegiliseks julgeolekupoliitiliseks huviks on edendada konstruktiivseid ja koostõiseid suhteid teljel NATO-EL ja USA-EL. Välisministeerium toetab igakülgset ka Eesti ELi-sisest kaitsekoostööd. Olulisel kohal on Eesti nähtavuse hoidmine NATO oivakeskustes, sh kohtumiste Eestis võõrustamise võimaluse kaalumine. Välisesindustes töötame aktiivselt selle nimel, et kaitsekoostööga seotud rahvusvahelistes oivakeskustes ja organisatsioonides töötav eestlaskond oleks hoitud saatkonna koordineeritud ja hoitavas ühises koostöös soodustavas inforuumis.

Pikaajaline ja keskne Eesti julgeolekut kindlustav välispoliitiline siht on edendada **Eesti ja USA mitmekülgset koostööd ja hoida tugevat Atlandi-ülel sidet**. Nende eesmärkide saavutamiseks jätkub sihipärane ja pikaajaline fookusega töö rakendamaks ellu 2019. aasta augustis valitsuskabinetis heaks kiidetud memorandumit „Eesti välispoliitika eesmärgid suhtluses Ameerika Ühendriikidega 2019–2022“. Eesti julgeoleku jaoks on oluline hoida ELi ja USA konstruktiivseid liitlassuhteid nii kaitse- kui ka majanduskoostöös. Pikaajalise strateegilise fookusega

tegevus Kolme Mere algatuses võimaldab meie regiooni ELi liikmesriikidel majanduse, taristu ning energiajulgeoleku valdkonnas suurendada nii Euroopa sisemist kui ka USA ja ELi ühtsust.

Planeerimisperioodil jätkub Eesti aktiivne töö Kolme Mere algatuses. Eesti on otsustanud eraldada Kolme Mere algatuse raames loodud investeerimisfondi 20 miljonit eurot. 2020. aastal sai Eestist ametlikult selle investeerimisfondi liige ja investor. Kolme Mere algatuse investeerimisfondil on oluline pikaajaline positiivne mõju meie regiooni taristu ja ühilduvuse arengule.

Euroopa suunal on väga oluline seniste **heade kahe- ja mitmepoolsete (ennekõike koostöö NATO) suhete hoidmine Ühendkuningriigiga, arvestades ka riigi lahkumist EList.** Ühendkuningriigi ja ELi tulevaste suhete teemat on vaja operatiivselt kajastada, et kodanikud ja ettevõtted oleksid teadlikud Ühendkuningriigi lahkumisega seotud muudatustest ja enda õigustest. 2021.–2024. a toimuvad 2020. a valminud memorandumis „Analüüs ja ettepanekud Eesti ja Ühendkuningriigi suhete arendamiseks“ seatud sihtide ja prioriteetide elluviimiseks vajalikud tegevused, mille eesmärk on mh toetada tõendus põhiseimat poliitikakujundamist ja riskide maandamist ELi poliitikas.

Tagamaks Eesti head rahvusvahelist mainet ja mõjukust, sh küber-, digi-, hariduse ja e-valitsemise teemadel, on eraldatud lisavahendeid juhtrolli võtmiseks rahvusvahelistel suurüritustel ning **olulise kaaluga valdkondlike rahvusvahelise haardega konverentside ja suurürituste Eestisse toomiseks või kaaskorraldamiseks**, mida viime ellu diplomaatia arenguprogrammi kaudu. Heaks näiteks välispoliitilisi eesmärke laialdaselt edendavast sündmusest on 2020. aasta oktoobris virtuaalselt toimunud Kolme Mere algatuse tippkohtumine ning sellega seotud tegevused, sh üritused ja kohtumised selle järel. Diplomaatia arenguprogrammi raames edendame ka **koostööd rahvusvaheliste mõjukate mõttekodadega ja teeme uuringuid, et suurendada välispoliitika kujundamise tõendus põhiseimat.**

Eesti üldine strateegiline eesmärk on koostöös Põhja-Balti regiooni riikidega regiooni majanduse jätkusuutlik areng ning geopoliitilise mõju säilitamine ja tugevdamine Läänemere piirkonnas. Välisministeerium toetab Eesti jaoks prioriteetset süvendatud julgeoleku- ja kaitsekoostööd Põhjamaade ja Balti riikidega. Oluline eesmärk on edendada veelgi senist head koostööd Läänemere piirkonnas, osaledes aktiivselt Põhja- ja Balti koostöös (NB8) ning Balti koostöös (3B) ning seistes hea Eesti kui 2020. a mõlema koostöö koordinaatori tõstatatud algatuste ja tegevussuundade eest. 2021. a vaadatakse üle teisi ministeeriume kaasav Põhja-Balti regiooni riikidega koostöö edendamise memorandum, et täpsustada Eesti huve ja tegevusi. 2023. a juhüb Eesti taas Balti koostööd.

Eesti välispoliitiliste ja arengukoostöö eesmärkide täitmiseks on oluline **idapartnerluses kui prioriteetses valdkonnas algatada senisest enam ühisprojekte Põhja- ja Baltimaadega**, mis aitaksid kaasata vajalikku pädevust ja rahastust, suurendaksid Eesti nähtavust valdkonnas ja mobiliseeriks laialdasemat rahvusvahelist toetust idapartnerluse riikidele. Jätkub aktiivne töö, et kujundada tulevikunägemus idapartnerluse poliitikast pärast 2020. aastat. **Idapartnerluse formaadis on vaja leida lisavahendeid, et luua oivakeskus**, mille ülesandeks saaks idapartnerluse riikide poliitika, ühiskonna ja majanduse teemaliste uuringute tegemine ning nende alusel tõendus põhiseimat poliitikasoovituste koostamine.

Puhta keskkonna tagamiseks ning kliimamuutustega kohanemiseks on aina olulisem Põhjamaade, samameelsete ELi riikidega ning USA ja Ühendkuningriigiga tehtav regionaalne keskkonnakoostöö. Erilist tähelepanu väärüb Läänemere puhtus. Eesti huvides on leida Põhja-Balti regiooni riikidega keskkonna- ja kliimakoostööks võimalusi, kasutades selleks regionaalseid formaate, nagu Läänemere merekeskkonna kaitse komisjon (HELCOM), ja koostööprojekte.

Välispoliitiliselt on tähtsustumas kliimapolitiika küsimused, mis seonduvad nii julgeolekuolukorra ja rahvusvaheliste suhete stabiilsusega kui ka majandusarenguga. Võtame senisest intensiivsemalt osa regionaalsete keskkonnavalaste suurprojektide tõukamisest, tehes seda nii kahepoolse koostöö kui ka ELi kaudu. Rohemajanduse sektor pakub suure lisandväärtusega ekspordipotentsiaali ka uuendusmeelsetele Eesti ettevõtetele. 2021. aastal toimub Arktika Nõukogu välisministrite kohtumine, kus loodame arutelu Eesti vaatlejastaatuse taotluse üle, samuti jätkub Eesti vaatlejastaatuse taotlemist toetav kampaania.

2020. a algatati koostöös ülikoolide, Haridus- ja Teadusministeeriumi, MKMi ja Kaitseministeeriumiga arutelud rahvusvahelise küberõiguse ja -poliitika kompetentsikeskuse loomise üle. Koostöös teiste ametkondadega määratakse akadeemilise küberpoliitika ja -õiguse väljaõppe vajadused ning koos ülikoolidega tehakse kindlaks olemasolev küberkoolituse pakkumine. **2020–2021** luuakse ja juurutatakse ametkondadevaheline küberpoliitika valdkondlike ekspertide süsteemne rotatsioonikorraldus, mis hõlmab eri ametkondi, esindusi ja rahvusvahelisi organisatsioone. **2020–2023 jätkab Välisministeerium iga-aastast rahvusvahelise küberdiplomaatia suvekooli korraldamist**, millest on juba praeguseks kujunenud Eesti jaoks maailmas tunnustatud valdkondlik võtmeüritus.

2020. a valmis Aafrika strateegia, milles määratakse kindlaks Eesti pikaajalised huvid ja võimalused maailmajaos majanduse, julgeoleku, arengukoostöö ja konsulaarvaldkonnas ning mis on aluseks arengukavas Aafrika suhtes määratud huvide ja eesmärkide realiseerimisel¹⁰. Eesti osaleb Aafrika poliitikakujundamises ka ELi arengukoostöö kohtumiste (CODEV) kaudu, mis hõlmab D4D (*Digital for Development*) algatust, kus Eesti võtab 2021. a koos Saksamaaga juhtrolli Keenia digipöörde toetamisel. 2021. a toimub mitu kõrgetasemelist visiiti Aafrika riikidesse: välisministri või asekancleri tasemel visiit Etioopiasse, Vabariigi Presidendi visiit Lõuna-Aafrika Vabariiki ja Namiibiasse, välisministri visiit Sudaani, kõrgetasemeline visiit Malisse ning välisministri visiit Keeniasse.

Piirkondades, kus Eesti otsene füüsiline esindatus on seni veel tagasihoidlikum, panustab Välisministeerium poliitika kujundamisse ELi Nõukogu Aafrika, Ladina-Ameerika ja Kariibi mere piirkonna ning ELi Nõukogu Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika piirkonna kohtumiste ning teiste valdkondlike töörühmade kohtumiste kaudu. ÜRO Julgeolekunõukogu kampaania jätkutegevusena toimub 2021. a Vabariigi Presidendi visiit Kariibidele ning Lõuna- ja Kesk-Ameerika piirkonna riikidest toimuvad kahepoolsed poliitilised konsultatsioonid Peruu, Brasiilia ja Tšiiliga Tallinnas ning Mehhikoga Mexico Citys.

Välisesinduste võrgu tugevdamise kava järgmise etapi elluviimise tulemusena toimub Eesti välispoliitika Aasia-suunalises võimekuses oluline edasimineku, sest avatakse saatkonnad Lõuna-Koreas ja Singapuris täies mahus. Esialgne kava avada esindused 2020. a jooksul on COVID-19 pandeemia tõttu edasi lükatud. Samas oleme võimaluste piires tegevust alustanud mõlemas riigis.

Kõik eelkirjeldatud välis- ja julgeolekupoliitika elluviimisega seotud tegevused eeldavad oma valdkonna tippspetsialistidest koosnevat teenistujaskonda. Välisministeeriumi keskmine palgatase on võrreldes teiste ministeeriumidega töö iseloomu ja keerukust arvestades selgelt maha jäänud¹¹, millel on otsene negatiivne mõju nii teenistujate töörahulolule¹² kui ka välisriikide järeelkasvu kindlustamisele. **Välisriikide teenistuse palga mahajäämuse probleem ootab aga seega endiselt Eesti diplomaatia stabiilset arengut kindlustavat pikaajalist lahendust.**

Uuendamist vajab mitu Välisministeeriumi info- ja taristusüsteemi. Tagamaks Välisministeeriumis kasutatavate IKT-lahenduste toimimise jätkusuutlikkust ning võimekust teha tööalaste nõudmiste muutustega seotud adaptiivseid pidevaid arendusi on vaja suurendada IKT-lahendustele eraldatud baasrahastust. IKTga seotud baasi suurendamine aitab tagada IKT-süsteemide arendusse paigutatud vahendite efektiivsemat kasutamist, vältides olemasolevate ja loodavate süsteemide enneaegset amortiseerumist.

Välispoliitika elluviimise toetamiseks on väga oluline hoida meie välisesinduste seisukord võimalikult heal tasemel. Välisesindus peab täitma mitmeid ülesandeid – olema Eesti riigi esindusruum välisriigis, pakkuma tavapärasest töökeskkonda ja samal ajal ka võimaldama osutada konsulaarteenuseid, millele on kehtestatud erinõuded. Heas korras ja täies mahus kasutatavad saatkonnahooned võimaldavad välispoliitika programmi tegevusi ellu viia suuremas ulatuses ja parema kvaliteediga. **Olemasolev kinnisvara on olnud alafinantseeritud, mistõttu on saatkondade rajamisel esindusi ehitatud minimaalsete kulutustega ja hooned ei ole kooskõlas praegu kehtivate nõuete ning nüüdisaegsete vajadustega.** Välispoliitika arengukava koostamise raames valmis 2019. aasta kevadel Välisministeeriumi kinnisvara strateegia aastateks 2020–2027. Vaatamata viimaste aastate mõningatele edukatele kinnisvaraarendustele on tervikuna esindusruumidesse investeerimise vajadus endiselt

¹⁰ Aafrika regioonistrateegia avalik osa on leitav Välisministeeriumi kodulehelt: www.vm.ee/afrika-strateegia

¹¹ Rahandusministeeriumi riigi ametiasutuste ja hallatavate riigiasutuste 2018. a personali ja palgaülevaade.

¹² Eesti Rakendusuurijate Keskus Centar „Teenistujate pühendumus ja tööga rahulolu avalikus teenistuses (2018)“.

märkimisväärne. Kinnisvarastrateegia elluviimiseks on vaja suurendada aastast baasfinantseeringut 13,4 miljoni euroni ehk 11,1 miljoni euro võrra aastas.

5.1.2 Programmi 2. tegevus: Välispoliitika ja välissuhtluse suurem sidusus

PROGRAMMITEGEVUSE EESMÄRK: Välispoliitika on ühtsem ja mõjusam

PROGRAMMITEGEVUSE MÕÕDIK

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
Elanikkonna teadlikkus välispoliitikast (uuring, kogu elanikkonna tulemused) ¹³ (AK) <i>Allikas: Välisministeerium</i>	76% (2019/2020)	≥ 76%	≥ 76%	≥ 76%	≥ 76%
Partnerite hinnang koostööle Välisministeeriumiga (küsitlus) ¹⁴ <i>Allikas: Välisministeerium</i>	93% (2020)	> 80%	> 80%	> 80%	> 80%

Märkus: tähisega AK on välja toodud arengukava mõõdikud.

Arengukavas sõnastatud välispoliitika ja välissuhtluse suurema sidususega seotud eesmärged ja huve saavutada aitavad teenused

Välispoliitika sidususe ja mõjukuse eesmärgi saavutamist toetavad viis teenust: **sise- ja välisprotokoll; rahvusvaheline personalipoliitika; välispoliitika sidusus; sise- ja väliskommunikatsioon ning 24/7 uudis- ja kriisiseire koos konsulaarhädaabivõimekusega.**

- 1. Sise- ja välisprotokollide teenuse ülesanne on tagada visiitide ja ürituste edukas läbiviimine ning nende vastavus sise- ja välisprotokollile.*

Sise- ja välisprotokollide korraldamine tähendab välisriikide juhtide, valitsusjuhtide ja välisministrite visiitide protokollide korraldamist ja koordineerimist ning teiste riiklikult oluliste välisvisiitide ja kõrgete külaliste Eesti-visiidi protokollide korraldamisel osalemist; vajaduse korral Vabariigi Presidendi välisvisiitide protokollide korraldamist ja koordineerimist ning riiklike tähtpäevaürituste protokollide korraldamisel osalemist.

- 2. Rahvusvahelise personalipoliitika kujundamise kaudu soodustab Välisministeerium nii enda kui ka teiste ministeeriumide haldusalades töötavate teenistujate kandideerimist rahvusvaheliste organisatsioonide strateegilistele ametikohtadele.*

Kujundame rahvusvahelist personalipoliitikat eesmärgiga, et välismaale tööle siirdunutel säiliks tugev side Eestiga ning et omandatud teadmisi, kogemusi ja võrgustike kontakte jagataks Eesti kolleegidega. Rahvusvahelise personalipoliitika tegevuste keskmeks on NATO, ÜRO, EL, Rahvusvaheline Kriminaalkohus ja valdkondlikud oivakeskused.

- 3. Välispoliitika sidususe teenuse peaesmärgi saavutamiseks on oluline tagada välispoliitika ja kogu Eesti avaliku teenistuse välissuhtluse läbimõeldud koordinatsioon.*

Oluliste riikide ja regioonide ning peamiste valdkondade kohta koostatavate strateegiade loomisel konsulteeritakse asjaomaste partneritega. Edendamaks välispoliitika kujundamise teadmispõhisust ja teiste asutuste

¹³ Mõõdiku seire eeldatavalt üle kahe aasta.

¹⁴ Igale peamisele välise partneritega seotud tegevusvaldkonnale kogume tagasisidet valdkonnaspetsiifilise ankeediga. 2020. a kogusime mõõdiku juurutamise pilootprojektina tagasisidet välismajanduse (ettevõtjad ja erialaliidud) ning rahvusvahelise õiguse koordinatsiooni tegevusvaldkonnas. Tulevastel perioodidel soovime vastavalt võimalustele mõõdiku tegevusvaldkondlikku haaret laiendada. Välja on toodud võrdse kaaluga rahulolevate vastajate osakaalu keskmine tagasisidestatud valdkondade lõikes. Sõltuvalt tegevusvaldkonna vastajate profiilist olene koostööga rahulolu hinnanguid kogunud ühe 5-pallisel skaalal hinnatud koondväärtega või alakriteeriumide lõikes. Rahulolevateks vastajateks loetakse esimesel juhul hinnangu 4 või 5 andnud vastajad, teisel juhul vastajad, kelle alakriteeriumide lõikes leitud tagasiside keskmine on ≥ 4,0. Sihttase 80% on lävendkriteerium, mis viitab 5-pallisel skaalal rahulolu peegeldavale tagasisidele.

ekspertteadmiste kaasamist plaanitakse senisest enam kaasata ülikoole ja instituute ning vabaühendusi ja mõttekodasid.

4. *Sise- ja väliskommunikatsiooni süsteemse kujundamisega loome eeldused, et suureneks üldine teadlikkus välispoliitikast ja regionaalse julgeoleku põhiküsimustest.*

Sise- ja väliskommunikatsiooni kujundamisel keskendutakse nii kohaliku kogukonna teadlikkuse suurendamisele kui ka rahvusvahelisse inforuumi edastatavate sõnumite märgatavusele. Globaalses inforuumis sõnumi kuuldavuse saavutamine tähendab rahvusvaheliste arvamuslimbrite, Eesti väliskogukonna ja valdkondlike võrgustike võtmeliikmete sihipärasest kaasamist, mh eeldab see aktiivsust valdkondlikes rahvusvahelistes kehamites ja oivakeskustes.

5. *24/7 uudis- ja kriisiseirega ja konsulaarhüdaabivõimekusega tagatakse välisriikides toimuvate sündmuste ööpäevaringne seire, alati kättesaadav konsulaarabi ning ministeeriumi (sh välisesinduste) võimekus kas iseseisvalt või koos teiste partneritega operatiivselt kriisiolukordadele reageerida ja neid lahendada.*

ÜRO Julgeolekunõukogu ajutine liikmesus 2020–2021 on tõstnud **välisriikides toimuvate sündmuste ööpäevaringse seire** koormust ja mahtu ministeeriumile pandud ülesannete operatiivseks täitmiseks. Lisaks välis- ning julgeolekupoliitiliste sündmuste ööpäevaringsele uudis- ja kriisiseirele jätkame ööpäev läbi kodanike nõustamist ning **konsulaarhüdaabi** osutamist välisriikides ja üleilmselt – nt COVID-19 pandeemia olukord – tekkinud hüdaolukordade puhul.

Planeerimisperioodi tegevused

Perioodi strateegiline eesmärk on tagada, et **rahvusvaheline personalipoliitika oleks lahutamatu osa riigi üldisest personalipoliitikast** ning sisukas välispoliitika teostamise vahend, et toetada eestlaste edukat kandideerimist strateegilistele ametikohtadele rahvusvahelistes organisatsioonides ning seeläbi kasvatada riigi mõjukust ning Eesti riigiaparaadi võimekust. Kesksedeks sihtideks on ka suurendada **välispoliitika analüüsi- ja teadmispõhisust ning välispoliitilist teavitustegevust**.

Rahvusvahelise personalistrateegia 2020–2024 väljundina on **Eestil ametkondadeülene koondpilt Eesti mõjukuse ja maine seisukohast olulistest ametikohtadest rahvusvahelistes organisatsioonides ning tagatud riiklik toetus Eesti jaoks olulistele ametikohtadele kandideerimiseks**. Planeerimisperioodi tegevused jagunevad organisatsioonide suunaliseks ja kandidaatide suunaliseks. Iga prioriseeritud organisatsiooni (sh NATO, ÜRO, EL) kohta koostatakse planeerimisperioodiks eraldiseisev tegevusplaan. Kandidaatide suuna olulisimateks tegevusteks on teavitustegevus töövõimaluste kohta rahvusvahelistes organisatsioonides, riikliku kandidaatide reservnimekirja (andmebaasi) loomine, kandidaatide nõustamine dokumendi- ja intervjuuvoorude eel ning vajadusel koordineeritud lobitegevus.

Planeerimisperioodil algab **laialdasem välispoliitika arengukava tutvustamine** sihiga suurendada avalikkuse teadlikkust Eesti välispoliitika pikaajalistest eesmärkidest. Välispoliitika arengukava avalik kommunikatsioon loob eeldused, et välispoliitikateemalised arutelud nii riigisiseste partneritega kui ka avalikus inforuumis oleksid senisest pikaajalisema ja süsteemsema rõhuasetusega. **2021. a vaates on jätkuvalt kriitilise tähtsusega, et Välisministeerium koos partnerasutustega suudaks maksimaalselt nii riigisiseses kui ka rahvusvahelises strateegilises kommunikatsioonis maine ja tuntuse kasvu huvides realiseerida Eesti ÜRO Julgeolekunõukogu eesistumise II aastat, samuti tõsta esile Eesti korraldatud Kolme Mere virtuaalse tippkohtumise tulemusi ning selle jätkutegevusi Eesti huvide edendamiseks**. ÜRO Julgeolekunõukogu liikmesusega seotud kommunikatsiooni toetame pressivisiitidega New Yorki ja Tallinna ning aktiivse pressisuhtlusega Tallinnas, New Yorgis ja esindustes.

Planeerimisperioodi läbivalt toimub välispoliitika ja rahvusvahelise koostöö ning välispoliitika moodulite arendamine põhi- ja keskkoolides. 2019. a lõpus ja 2020. a alguses tegi uuringufirma Saar-Poll Välisministeeriumi tellimusel avaliku arvamuse uuringu, mis ühe temaatikana käsitles ka üldist teadlikkust välispoliitikast. Eesti välisteenistuse järelkasvu ja üldise avaliku teadlikkuse vaates tõstatus kriitilisena uuringutulemus, et just noorte huvi ja teadlikkus välispoliitikast on oluliselt madalamad võrrelduna muude vanuserühmadega.

2020. aastal alustas Välisministeerium välisesindustele suunatud regulaarsete kriisivalmiduse **õppuste korraldamist, et parandada iga välisesinduse kui terviku võimekust operatiivselt reageerida asukohariigis toimuvatele sündmustele ning suurendada välisesinduse kogu personali teadlikkust kriisiolukorras tegutsemisest** ja peamajaga suhtlemisest. Pikemas perspektiivis on iga-aastane eesmärk nelja-viie välisesinduse individuaalse harjutusõppuse korraldamine, lähemas vaates tuleb õppuste korraldamisel aga arvestada COVID-19st tulenevate piirangutega.

5.2 MEEDE 2: Ettevõtluse ja innovatsiooni edendamine ning turismi toetamine

MEETME EESMÄRK: Eesti on konkurentsivõimeline koht ettevõtte loomiseks ja arendamiseks ning siinsed ettevõtted on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised. Eesti on tuntud reisisihtkoht.

MEETME MÕÕDIKUD:

Mõõdik	Algase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
<i>Doing Business</i> (alakriteerium <i>business across borders</i>) ¹⁵ <i>Allikas: The World Bank</i>	17 (2019)	16	16	16	16
Turismiteenuste eksport (mld eur) ¹⁶ <i>Allikas: MKM/EAS/Eesti Pank</i>	2,07 (2019)	1,96	1,99	2,02	2,07
Ettevõtjate ja erialaliitude rahulolu (küsitlus) ¹⁷ <i>Allikas: Välisministeerium</i>	93% (2020)	> 80%	> 80%	> 80%	> 80%

Peamised väljakutsed, mille lahendamisele meede on suunatud

Globaalse hüperkonkurentsi tingimustes on väikese ekspordile orienteeritud ja avatud majandusega Eesti huvidele eriti **ohtlik süvenev suundumus vabakaubanduspõhimõtteid ning kokkulepitud kaubandusreegleid kahtluse alla seada** (suundumus, mis viimastel aastatel hoogu kogub). Tagamaks rahvusvahelistel turgudel Eesti ettevõtetele õiglast konkurentsipositsiooni on vaja soodustada kaubandustökete vähendamist, tagada vabakaubandust edendavate lepingute olemasolu ning olemasolevate lepingute toimivuse seire ja jõustamine ning nii olemasolevate kui ka uute kaubandusmeetmete läbipaistvus.

Maailmamajanduses tooni andvad proteksionistlikud ilmingud on ka tähtsustamas välisurgudele sisenemisel riigi tuge oma ettevõtetele. Viimast suundumust tugevdab eeldatavalt COVID-19 põhjustatud globaalne majandussurutus. Seega, lisaks vabakaubanduse süsteemi soodustavate taustmehhanismide toimimise tagamisele **kasvab vajadus ettevõtteid välisurgudel ka otseselt toetada**. Selleks on tarvis tugevdada majandusdiplomaatia võimekust välisriikides ja teistes välismajandust edendavates ametkondades, et tagada igakülgne tugi meie eksporditajatele. Edukas välisurgudele sisenemine eeldab ka jätkuvat tähelepanu **Eesti tutvustamisele ELis ja kolmandates riikides**.

Investeeringute kaitse alane nüüdisaegne rahvusvaheline reeglistik on oluline tingimus hea investeerimiskeskonna loomiseks Eestis. Siinjuures on aga oluline leida **õige tasakaal majandus- ja julgeolekuhuvide vahel**.

5.2.1 Programmi 3. tegevus: Eksporditegevuse ja otseinvesteeringute soodustamine ning kaubandustökete vähendamine välisurgudel

PROGRAMMITEGEVUSE EESMÄRK: Eesti ettevõtted on aktiivsed eksporditajad, ettevõtted (Eestis ja mujal) hindavad Eestit tegutsemiskeskonnana kõrgelt.

¹⁵ Maailmapanga 2020. a toimunud siseauditi tulemusena on ära märgitud ebakõlad *Doing Business* raportite 2016 ja 2018 andmetes ja esitatud tulemustes. Võimalik 2016-2020 on publitseeritud raportites esitatud tulemuste tulevane korrigeerimine.

¹⁶ Turismiteenuste ekspordi oodatav tase 2020. a on leitud IMFi kevadises pikaajalises majandusprognoosis (2020) toodud oodatava SKP muutuse põhjal, mis prognoosis Eestile 2020. a majanduslanguseks -7,5%. See tähendab, et 2020. a SKP kogumaht on eeldatavalt samal tasemel, mis 2018. a. Võttes aluseks Eesti seniste turismiteenuste mahtude ja SKP tendentsilt sarnase käitumise ja eelduse, et globaalne reisijate liikumine taastub üldise majandusliku aktiivsusega võrreldes teatava viiteajaga, on 2021. a turismiteenuste ekspordi sihttasemeks seatud 2018. a vastav näitaja. Kuna riikidevahelised reisijate liikumise piirangud on COVID-19 kriisist tingitult endiselt augustis 2020 suuresti kehtivad ja 2020. a IV kvartali vaates eksisteerib määramatud COVID-19 kriisi lahenemise tempost, ei ole mõõdikule 2020. a vaates tagasiulatavalt uuendatud sihttaseme seatud. **Soovime oma turismi edendavate tegevustega toetada, et Eestisse turismiteenuste eksport ei langeks alates 2021. a enam kui üldine majandusaktiivsuse määr ning turismiteenuste 2019. a maht taastuks 2024. aastaks.**

¹⁷ Osakaal vastanutest, kes 5-pallisel koondrahulolu kirjeldaval skaalal on andnud hinnangu 4 või 5. Sihttasemed seatud põhimõttel hoida kliendirahulolu taset, mis 11-pallisel soovitusindeksi skaalal vastaks näitajale 75%, mida teenuste kliendirahulolu hindamisel peetakse väga heaks näitajaks. Vastav näitaja on 5-pallisele skaalale teisendatult ligikaudu 80%.

PROGRAMMITEGEVUSE MÕÕDIKUD:

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
Eksport kolmandatesse riikidesse (osakaal kogueksportidist, uute turgudena määratletud Aasia, Aafrika ja Lähis-Ida) (AK) <i>Allikas: Statistikaamet</i>	4,8% (2019)	suureneb	suureneb	suureneb	suureneb
Kaubandustõkked kolmandate riikidega on vähenenud (eksperdi hinnang) ¹⁸ <i>Allikas: Välisministeerium</i>	jah (2019/2020)	jah	jah	jah	jah
Otseinvesteeringud kasvavad (mld eur) ¹⁹ (AK) <i>Allikas: Eesti Pank</i>	24,5 (2019)	22,2	23,3	24,5	26

Märkus: tähistega AK on välja toodud arengukava mõõdikud.

Arengukavas sõnastatud ekspordi ja otseinvesteeringute kasvu ning kaubandustõkete vähendamise seotud eesmärgid ja huve saavutada aitavad teenused

Ekspordi ja otseinvesteeringute soodustamiseks ning kaubandustõkete vähendamiseks panustame nelja teenusega: **välismajanduspoliitika kujundamine, välisesindustes ettevõtjatele antav otsene tugi, aukonsulite poliitika ning konsulaarteenused ettevõtete toetamiseks (e-residendi kaardid).**

- 1. Välismajanduspoliitika kujundamise siht on luua ekspordi ja investeeringuid toetav toimivate lepingute baas, kaitsta Eesti majandushuve rahvusvahelistes organisatsioonides ning soodustada ELi siseturu ja taristu arendamist. Nende eesmärkide täitmisega luuakse eeldused välisinvesteeringute ja ekspordi jätkusuutlikuks kasvaks.**

Rahvusvaheliste organisatsioonidega seoses on välismajanduspoliitika kujundamise prioriteetsemateks tegevusteks aidata kaasa, et ELil oleks vabakaubanduslepingud sõlmitud olulise osa maailma riikidega, toetada rahvusvahelise investeerimiskohtu loomist, aidata kaasa WTO mõjukuse hoidmisele ja suurendamisele ning edendada ELi siseturgu. Riikidevahelise tasandi kesksete tegevustega tagatakse peamiste majanduspartneritega välisinvesteeringute kaitse ja topeltmaksustamise väitmise lepingute sõlmimine, vastastikuse mõistmise memorandumite sõlmimine prioriteetsetes majandussektorites (ennekõike digivaldkonnas) teiste riikide ja oluliste piirkondadega ning digitaalne andmevahetus kõigi Eesti majanduspartneritega Euroopas. Peale selle aitame kaasa suurte taristuprojektide ja transporditeenuste arendusprojektide teostamisele vastavalt Eesti avaliku sektori huvidele.

- 2. Välisesindustes ettevõtjatele antava otsese toega soodustame otseinvesteeringute ja välisinvesteeringute kasvu. Toetame ettevõtteid välisinvesteeringute sisenedes ja seal tegutsemisel ning soodustame välisinvesteeringute jõudmist Eestisse, ennekõike visiitide, kohtumiste ja ürituste korraldamise ning ettevõtjate nõustamise kaudu.**

Teenuse keskmes on suure lisandväärtusega toodete ja teenuste ekspordi edendamine. Tegevuste tasandil on plaanis ettevõtjatele luua iga ekspordi sihturu kohta olulist välispoliitilist informatsiooni ja sektoriaalseid eripärasid kirjeldav lihtsalt kasutatav infohalduse töövahend. Samuti koostame välisinvesteeringute sisenevatele ettevõtetele turuanalüüsi koos sihtriigi poliitilise ja kultuurilise tausta kirjeldusega ning vahendame võimalikke välisinvestorite kontakte partnerasutustega. Edukus nendes tegevustes eeldab Eesti välisesinduste majandus- ja

¹⁸ Hinnang osakondlikele aastaplaanidele ja aastaaruannetele tuginedes.

¹⁹ Välisinvesteeringute oodatav tase 2020. a on leitud IMFi kevadises majandusprognoosis (2020) toodud oodatava SKP muutuse põhjal, mis prognoosis Eestile 2020. a majanduslanguseks -7,5%. See tähendab, et 2020. a SKP kogumaht on eeldatavalt samal tasemel, mis 2018. a. Võttes aluseks Eesti seniste välisinvesteeringute ja SKP aegriidade tugeva korrelatsiooni on 2020. a välisinvesteeringute sihttasemeks seatud 2018. a vastav näitaja. **Soovime oma välisinvesteeringuid soodustavate tegevustega toetada, et Eestisse tehtavad välisinvesteeringud ei väheneks enam kui üldine majandusaktiivsuse määr ning välisinvesteeringute 2019. a maht taastuks 2023. aastaks.**

digidiplomaatide võrgustiku olulist laiendamist – eesmärk on, et Välisministeerium ja EAS on 2030. a kahasse esindatud 30-l potentsiaalikalal sihtturul.

- 3. Aukonsulite poliitika** siht on piirkondades, kus Eestil puudub välisesindus, tagada Eesti kodanike tõhus teenindamine ja Eesti huvide esindamine. Piirkondades, kus Eestil on välisesindus, ootame aukonsulitelt ennekõike abi välismajanduse valdkonna eesmärkide saavutamisel.

Sihtideni jõudmiseks edendame aukonsulite läbimõeldud kaasamist ja tagame tõhusad tööprotsessid aukonsulite valikul, ametisse nimetamisel, tööstamisel ning tulemuste seires. Selleks tõhustame aukonsulite määramise süsteemsust ja aukonsulite kaasamist, ennekõike tegutseme selle nimel, et aukonsulid oleksid profiililt eesmärke toetavate eeldustega, motiveeritud ning piisavalt juhendatud ja koolitatud.

- 4. Välismajanduse valdkonna konsulaarteenuste (e-residendi kaardid)** siht on tagada teenuste tõhusus, vastavus digiriigi kuvandile ning positiivne mõju majandusarengule.

Eesmärkide täitmiseks osaleme e-residendi poliitika kujundamises ja elluviimises ning tagame e-residendi digitaalse isikutunnistuse väljastamise välismaal. Kvaliteetse konsulaarteenuse osutamiseks korraldame regulaarselt konsulite koolitusi. Loodud on ka e-õppe võimalus.

Planeerimisperioodi tegevused

Perioodi keskne strateegiline siht on tugevdada äridiplomaatia võimet, et **Eesti ettevõtete ja riigi koostöö eksportturgude vallutamisel oleks tõhus ning et uute välisinvesteeringute Eestisse toomisega saaks maksimaalselt realiseeritud rahvamajanduse tootlikkuse kasvupotentsiaal**. Selleks viime koostöö partneritega (EAS, MKM, Kaubandus- ja Tööstuskoda, ettevõtliidud) eksportivaid ettevõtjaid uutel turgudel toetavad teenused ja investoritele suunatud teenused kvaliteedilt uuele tasemele.

Välisministeeriumi haldusala äridiplomaatia võrgustiku laiendamise kava teostatakse kuluneutraalsuse kriteeriumist lähtudes. See tähendab, et esindustes ettevõtjatele antava otsese toe mõjul realiseeruvatest uutest ekspordilepingutest ja Eestisse laekuvatest välisinvesteeringutest tekkiv täiendav maksulaekumine riigieelarvesse on vähemalt samas mahus kui äridiplomaatia võrgustiku laiendamiseks tehtavad kulutused – eeldatavalt on aga võrgustiku laiendamisest tekkivad otsesed ja kaudsed tulud oluliselt suuremad esialgselt investeeritud vahenditest. **Koostame välisurgudele sisenemiseks oodatava maksutululu vaates eelarvestatud selged ja mõõdetavad tegevuskavad ning sidustame need aukonsulite, väliseestlaste ja Eesti sõprade suurema kaasamisega välismajanduse ning teiste valdkondade eesmärkidesse.**

Ellu viiakse pop-up digiesinduste kontseptsioon, et edendada Eesti digitoodete- ja lahenduste ekspordi. 2021. a siht on läbi viia 6–8 selles formaadis mõtestatud missiooni. Formaat pakub toimekindalt alternatiivi Eesti digitoodete tutvustamisel ka olukorras, kui kehtima peaksid COVID-19 seotud liikumis- ja reisiipiirangud.

Eesmärkide saavutamiseks viime lõpuni, lisaks 2019. a avatud saatkonnale Araabia Ühendemiraatides ja peakonsulaadile San Franciscos, uute esinduste avamise Lõuna-Koreas ja Singapuris (edasi lükatud COVID-19 situatsiooni tõttu). Uute esinduste mehitamiseks ja äridiplomaatia suuna tugevdamiseks liitub Välisministeeriumiga 2021. a 5–7 äri- ja investeeringute nõunikku. 2022–2023 on kavas majandussuunitlusega välisesindajate võrgustikku äridiplomaatia tegevuskava elluviimise raames veelgi tugevdada. Peamajas töötav Aafrika suuna erivolitustega majanduse valdkonna esindaja alustab 2021. a lähetustega Aafrikasse.

Selleks, et **kaitsta Eesti ettevõtjate ning tarbijate huve ELi kaubanduspoliitika kujundamisel ning rakendamisel** on oluline kaasata nii era- kui ka avalik sektor Euroopa Komisjoni poolt juunis 2020 algatatud ELi kaubanduspoliitika ülevaatamise protsessi. Samuti on Eesti majanduse ja ettevõtete huvidega arvestamise kindlustamiseks ning nende konkurentsivõimelisuse tagamiseks maailmaturul vaja aktiivselt osaleda ELi rohelise kokkuleppe rakendamise seotud uute algatuste (kokku ca 50 algatust, sh ELi uus tööstusstrateegia, strateegia „Talust toidulauale“, süsiniku piirimeede) läbirääkimistel ning Eesti välismajanduse huvides maksimaalselt ära kasutada rohe- ja digiüleminekut soodustavate meetmete rakendamisel loodav täiendav majanduskasvu potentsiaal. Lisaks tuleb tähelepanu pöörata ELi kaubanduse kaitsemeetmete tööriistakastile, et ELi käsutuses oleksid tõhusad meetmed olukordadeks, kus kolmandad riigid kehtestavad ebaseaduslikke proteksionistlikke meetmeid ning blokeerivad WTO vaidluste lahendamist.

2021–2024. a toimub uute esinduste töölerakendumine – sihtturu eripärade tundmaõppimine, kohalike koostööpartnerite võrgustiku loomine ning Eesti ja sihtturu ettevõtjate vahel ühenduslülilik saamine. Selle tulemuseks on Eesti ettevõtjatele ligipäästetavate ekspordi sihtturgude suurem variatiivsus ning mitmekesisem baas laekuvatele välisinvesteeringutele. Eeldatavalt suurendab äridiplomaatia võrgustiku laiendamine ka Eesti majanduse stabiilsust, kuna väheneb sõltuvus üksikutest eksporditurgudest ning kasvab Eesti maine ja globaalne mõjukus. Välisinvesteeringute riiki toomisel tähtsustame julgeoleku ja majandushuvide tasakaalu, panustades koostöös riigisiseste partneritega potentsiaalsete investorite taustakontrolli ja seire tugevdamisse.

2020. a valmis välismajanduse, arengukoostöö, julgeoleku ning konsulaartemaatika vallas Eesti huve ja sihte kokkuvõttev Aafrika strateegia, mille rakendamine hõlmab kogu programmi planeerimisperioodi (2021–2024). Strateegias määratakse analüüside põhjal Eesti jaoks väliskoostöös potentsiaalikamad Aafrika riigid ja tegevusvaldkonnad (arvestame julgeoleku, arengukoostöö, välismajanduse ning konsulaarvaldkonnaga seotud tahke). Prioriteetsete riikidega asub kahepoolseid suhteid edendama peamajas paiknev erivolitustega esindaja. Aafrika riikidega, kellega puudub koostööks vajalik poliitiline deklaratsioon (MoU), alustatakse selle koostamist. Aafrika strateegia elluviimise käivitamisele aitavad kaasa planeeritud kõrgetasemelised visiidid Aafrika riikidesse. 2021. a toimuvad võimalusel (s.o COVID-19ga seotud tingimuslikkus) välisministri või asekancleri tasemel visiit Etioopiasse, Vabariigi Presidendi visiit Lõuna-Aafrika Vabariiki ja Namiibiasse, välisministri visiit Sudaani, kõrgetasemeline visiit Malisse ning välisministri visiit Keeniasse.

Strateegiliste sihtide poole liikumist toetab oluliselt aukonsulite ja võõrsil elava eestlaskonna suurem kaasamine välismajandust toetavatesse tegevustesse, et parimal moel tagada Eesti huvide edendamine võõrsil. Kogu planeerimisperioodi vältel (2021–2024) **jätukub 2019. a vastu võetud aukonsulite tegevuskava elluviimine**, mis tähendab eesmärgipäraseid välismajandustegevusi, et meelitada Eestisse välisinvesteeringuid, edendada turismi ja ekspordi ning leida uusi äriprofiiliga aukonsuleid, neid koolitada ja lisada välisesindustega seotud koostöövõrgustikku.

Põhja- ja Baltimaad on meie ettevõtete lähimad ja tähtsaimad välisturud, kus tuleb jätkata Eesti ettevõtete toetamist ja äridiplomaatia arendamist ning samuti tööd välisinvesteeringute kaasamisel ja turismi edendamisel. Eraldi eesmärk on kõrgharidusega seotud kvalifikatsioonide automaatse akadeemilise tunnustamise lepingu saavutamise Põhja-Balti regioonis 2030. aastaks. Digikoostöös on Eesti pikaajaline prioriteet leida koostöövõimalusi lähiriikides X-tee platvormi kasutuselevõtuks ning saavutada e-valitsemises ja andmevahetuses regionaalse koostööpiirkonna teke, mis lihtsustaks kodanike ja ettevõtjate igapäevaelu ning oleks eeskujuks Euroopas ja maailmas. Energeetika- ja transpordivallas on esmatähtis arendada regionaalseid ja kaugemaid ühendusi ning leida toetus meie regiooniga seotud suurprojektide elluviimise jätkumisele.

WTO reeglite põhise kaubanduse raames – st väljaspool ELi vabakaubanduslepingute partnerriike – on ja jääb ka Eesti ettevõtete jaoks olukord dünaamiliseks mitme olulise kaubanduspartneri turul. **Kavatseme toetada 2019. a ametisse asunud Euroopa Komisjoni neid plaane, mis kaitsevad piisava paindlikkusega Eesti ja ELi ettevõtjate huve neil juhtudel, kui olulistel turgudel kerkivad ootamatud probleemid.** Probleemid võivad Eesti ettevõtjaid tabada kas otse või globaliseerunud tarneahelate kaudu. **Eesti ettevõtjaid ja Eesti huve reeglitepõhisuse kaitsel olulisel määral puudutavaid otsuseid tehakse üha enam OECDs (mh maksupoliitika, G20 sekretariaat, koostöö olulisemate majandusriikidega väljaspool organisatsiooni).** Tagame Eesti huvide kaitse koordineeritult teiste ministeeriumidega.

Eesti osalus välismajandust reguleeriva õiguse arendamisel on suuresti seotud ELi ja kolmandate riikide vaheliste kaubandus- ja investeeringute kaitse lepingute sõlmimisega ning tööga WTO-s. Kaitseme ja esindame Eesti seisukohti ELi ja kolmandate riikide vahelistes läbirääkimistes. 2021. a vaates on eesmärk ELi ja Mercosuri lepingu allkirjastamine, ELi ja Mehhiko lepingu allkirjastamine, ELi ja Vietnami investeeringute kaitse lepingu ratifitseerimine ning vabakaubanduslepingute läbirääkimiste lõpetamine Austraalia ja Uus-Meremaaga. Juba kehtivate vabakaubanduslepingute raames tuvastame võimalused Eesti ettevõtjate paremaks esindamiseks ja probleemide kiiremaks lahendamiseks. Jätkame ka kahepoolsete investeeringute kaitse lepingute läbirääkimisi ja sõlmimist välja töötatud uue mudellepingu alusel, esimeses järjekorras liigume edasi Eesti-Kuveidi lepinguga.

Tagame tarkade ja innovaatiliste lahendustega tehnilise toe ning töökorralduslikult kvalitatiivse hüppe. Soodustamiseks senisest veelgi kliendipõhisemaid tööpraktikaid ja hindamiseks äridiplomaatiliste tegevuste otsest mõju täiendavale ekspordile ja uutele investeeringutele luuakse lisavahendite leidmisel Välisministeeriumi peamaja ja kõikide kahepoolsete esinduste poolt kasutusele võetav uus äridiplomaatia infohaldussüsteem. See

pakub võimalusi kliendihalduseks, proaktiivseid toetavaid tegevusi (baseerudes masinõppel ja/või tehisintellektil) soosivaks ettevõtjate huvide korrastatud talletamiseks, ürituste ja tegevuste infohalduseks ja tulemusaruandluseks. Äridiplomaatia infohaldussüsteemi I arendusetapp õnnestus juurutada 2020. a II poolaastaks. Süsteemi arendamine jätkub kasutajate tagasisidet ja ootusi arvestades etapiviisiliste arendussprintidena kogu 2021–2024 perioodi vältel. Arenduste planeerimisel lähtume sihist luua eeldused ametkondadeüleseks äridiplomaatia suuna kliendiinfo ja tegevuste talletamiseks ning jagamiseks.

E-residentsuse programmi pikemaajalisem eesmärk on suurendada Eesti ettevõtluskeskkonna rahvusvahelist atraktiivsust, mille tulemusena jõuavad Eestisse uued välisinvesteeringud ning suureneb suure lisandväärtusega töökohtade loomine. Lisaks eesmärgile võimalikult suures mahus e-residendi kaarte väljastada intensiivistame saatkondade tasemel tegevusi, mis toetavad, et uued ja olemasolevad e-residendid ka tegelikult kaardi pakutavaid võimalusi kasutama hakkaksid. Passiivsetest e-residentidest ei ole abi, et saavutada e-residentsuse programmi pikemaajalisi majanduslikke mõjueesmärke. **Kavatseme senisest enam korraldada saatkondade osalusel e-residentidele mõeldud üritusi ning hoida ja üles ehitada kohapealseid e-residentide kontaktvõrgustikke.** Olemasolevate e-residentide aktiivsusele üleskutsumisele ja kaasamisele orienteeritud tegevused toetavad otseselt ka äridiplomaatia tulemusstihete saavutamist.

5.2.2 Programmi 4. tegevus: Konkurentsivõimelise turismikeskkonna kujundamine

PROGRAMMITEGEVUSE EESMÄRK: Eesti kui reisisiht on ligipääsetav ja tuntud

PROGRAMMITEGEVUSE MÕÕDIKUD:

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
Õõbimiste arv Eestit külastanud turistide seas kasvab ²⁰ <i>Allikas: Statistikaamet</i>	4,38 mln (2019)	4,17 mln	4,24 mln	4,31 mln	4,38 mln
Eesti positsioon riikide turismibrändi tugevust iseloomustavas <i>Bloom Consulting Country Brand Ranking – Tourism Edition</i> pingereas <i>Allikas: Bloom Consulting</i>	87 (2019/2020)	paraneb	paraneb	paraneb	paraneb

Konkurentsivõimelise turismikeskkonna kujundamist toetavad teenused

Konkurentsivõimelise turismikeskkonna kujundamist toetame kolme teenusega: **viisapoliitika teenus, viisateenus ja turismipoliitika teenus.**

- Viisapoliitika ja viisateenuse sihid on kujundada turismi ja vaba liikumist toetavat viisapoliitikat ning osutada viisateenuseid kliendile mugavalt ja riigile kulutõhusalt.**

Sihid eeldavad Eesti huvide edendamist ELis ning suhtluses *rahvusvaheliste* organisatsioonide ja teiste riikidega. Arendustegevustes tõhustame viisade väljastamist ennekõike asjaomaseid ettevõtteid kaasates.

- Turismipoliitika siht on suurendada Eesti mainet reisisihtkohana.**

Eesmärgi saavutamine eeldab turismipoliitika kujundamisprotsessis osalemist ning koostöös teiste ametkondadega Eesti tutvustamist reisisihtkohana. Eesti reisisihtkohana tutvustamine toimub esinduste tasandil planeeritud tegevustena, sh messidel osalemine, Eestit tutvustavad üritused ja esindushoonete kujundamisel Eesti tutvustamisele keskendumine.

Planeerimisperioodi tegevused

Perioodi kesksed strateegilised sihid on **parandada kliendile osutatava viisateenuse mugavust ning muuta teenuse osutamine kulutõhusamaks**, mille tulemusena peaks viisateenuse omahind isegi suurenevate

²⁰ Mõõdiku sihttasemed on seatud samal põhimõttel, mida on kirjeldatud programmi allmärkuses nr 16 turismiteenuste ekspordi sihttasemete määramisel.

tööjõukulude taustal püsima vähemalt praegusel tasemel. Täiendavalt jätkame ja süstematiseerime **tegevusi, mille eesmärk on parandada Eesti kui turismi sihtriigi kuvandit.**

Välisministeerium on organisatsioonisiselt üksikasjalikult kirjeldanud viisateenuse osutamise seotud äriprotsessid. Kogutud info põhjal on võimalik langetada põhjendatud juhtimisotsuseid organisatsioonisisestest tööprotsesside tõhustamiseks, sh koolituste planeerimine ning viisateenuse osutamise suunamine välisele teenuseosutajale nendes esindustes, kus see on kliendimugavuse ja kuluefektiivsuse vaates otstarbekas. Laiendame välise teenuse osutaja kasutamist ka D-viisade menetluses. Viisateenuse osutamise tõhusust parandab ka koostöös PPA ja SMITga tehtav viisaregistri arendus.

5.3 MEEDE 3: Eestlaskond võõrsil

Peamised väljakutsed, mille lahendamisele meede on suunatud

Hargselt paiknev ja suur väliseesti kogukond ning eestlaste reiside arvu suurenemine ja reisi sihtkohtade mitmekesisustumine on **konsulaarteenuste paindlikkuse ja tõhususe saavutamisel** peamisteks väljakutseteks. Uute nõudmistega kohanemiseks on konsulaarteenuste pakkumisel vaja senisest enam rakendada innovaatilisi lahendusi.

Vaja on leida lahendusi ja võimalusi, et **suurendada kodueesti ja väliseesti kogukondade sidet**. Selleks tuleb ennekõike suurendada väliskogukonna võimalusi ja motivatsiooni panustada kodueesti ühiskonna arengusse ning luua eeldused soovitud ja sujuvaks tagasipöördumiseks.

MEETME EESMÄRK: Suurem konsulaarteenuste paindlikkus ja tõhusus ning tugev kodueesti ja väliseesti kogukondade side.

MEETME MÕÕDIKUD:

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
Eestlaskonna rahulolu konsulaarteenuste ja kogukonna kaasatusega (uuring; kaasatuse komponent) ²¹ <i>Allikas: Välisministeerium</i>	76% (2020)	>= 76%	>= 76%	>= 76%	>= 76%
Eestlaskonna rahulolu konsulaarteenuste ja kogukonna kaasatusega (uuring; konsulaarteenuste komponent) ²² <i>Allikas: Välisministeerium</i>	69% (2020)	>= 69%	>= 69%	>= 69%	>= 69%

5.3.1 Programmi 5. tegevus: Eestlaskonna toetamine ja kaasamine võõrsil

PROGRAMMITEGEVUSE EESMÄRK Teenused on klientidele senisest lihtsamini kättesaadavad. Eesti inimesed on teadlikumad reisijad. Eesti side võõrsil elava eestlaskonnaga on tugev ja rahvuskaaslaste panus ühiskonna arengusse kasvab ning tagasipöördumine on soovitud ja sujuv.

PROGRAMMITEGEVUSE MÕÕDIKUD

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
--------	---------	---------------	---------------	---------------	---------------

²¹ Kaasatuse alaskaalal keskmise hinnangu > 4 kuni 5 andnud vastajate osakaal. Eeldatav mõõdiku seire kaheaastase intervalliga.

²² Hinnangud on kogutud 15 konsulaarteenuse lõikes soovitusindeksi meetodikal skaalal 0 kuni 10. Soovitusindeks iseloomustab vastajate osakaalu, kes on andnud hinnangu 9 või 10. Eeldatav mõõdiku seire kaheaastase intervalliga.

Avaliku arvamuse uuring teadlikkuse kohta reisimisel (AK) ²³ <i>Allikas: Välisministeerium</i>	91% (2019/2020)	>= 91%	>= 91%	>= 91%	>= 91%
Eestis sündinud isikute tagasipöördumine (AK) <i>Allikas: Statistikaamet</i>	3,2% (2019)	>= 3,2%	>= 3,2%	>= 3,2%	>= 3,2%
Viisavabade riikide ja piirkondade arv (AK) <i>Allikas: Henley and Partners</i>	179 (2019)	>= 179	>= 179	>= 179	>= 179
Väliseestlaste valimisaktiivsus Riigikogu valimistel (AK) <i>Allikas: Siseministeerium, Välisministeerium ja Riigikantslei</i>	8,3% (2019)	-	-	>= 8,3%	-

Märkus: tähisega AK on välja toodud arengukava mõõdikud.

Arengukavas sõnastatud eestlaskonna toetamise ja kaasamisega seotud eesmärgid ja huvimid saavutada aitavad teenused

Eestlaskonda toetamiseks ja kaasamiseks on ellu kutsutud neli teenust: **konsulaarpoliitika kujundamine, konsulaarteenused eestlaskonnale, reisiinfo ja riskikommunikatsioon ning diasporaapoliitika.**

- 1. Konsulaarpoliitika ja eestlastele osutatavate konsulaarteenuste siht on pakkuda klientidele lihtsalt kättesaadavaid konsulaarteenuseid kulutõhusalt. See eeldab konsulaarpoliitika kujundamist ja elluviimist ning koostööd teiste asutustega (ennekõike Siseministeerium, Politsei- ja Piirivalveamet).**

Eesmärk on toetada võõrsil elava eestlaskonna teadlikkuse kasvu e-teenustest ning ennekõike lihtsustada võõrsil elavatele eestlastele isikut tõendavate dokumentide väljastamist. Dokumentidega seotud toimingute lihtsustamiseks loome koostöös partneritega eeldused, et dokumente saaks taotleda kodust lahkumata ning oleks võimalik tasuta mugavalt riigilõive, hõivata biomeetrilisi andmeid ja väljastada dokumente postiteenuste vahendusel.

- 2. Reisiinfo ja riskikommunikatsiooni teenusega suurendame ennetavalt Eesti inimeste teadlikkust reisimisega seotud ohtudest ning pakume uudseid lahendusi kasutades operatiivset ja lihtsalt kättesaadavat ohuteavitust.**

Eesmärkide täitmiseks on loodud Reisi Targalt veebikeskkond ja ühismeedia (Facebook) konto veebikonsul, keskendutakse ennetustegevustele ja riskikommunikatsioonile ning reisiinfot kogutakse riigiti. Teavitustegevustes haaratakse ka avalikku inforuumi, sh meedia ja huvirühmad. Toome esile lühiajalise välisriigis viibimise registreerimist, et tagada välisriigis turistina viibivatele Eesti kodanikele kiire ning toimiv konsulaarkaitse- ja abi. Kriisilukorras informeerib Välisministeerium reisi registreerinud turistide SMSi või telefoni teel ning osutab vajadusel konsulaarabi. Edasiste tegevuste vaates töötame ennekõike selle nimel, et kõikidele IKT-lahendusi kasutatavatele reisijatele oleks võimalik kiirelt ja tõhusalt saata asukohapõhiseid kriisiteavitusi. Teeme ettevalmistusi, et koostada reisimise kriisiennetuse temalisi digiõppematerjale gümnaasiumiastmele, ja peame koolides loenguid, osaleme kolmandaid riike puudutavate ELi ühiste konsulaarkriisiplaanide väljatöötamisel ja kaasame võimalusel senisest enam aukonsuleid. Samuti aitame kaasa, et Euroopa välisestuse volitusi laiendataks oma delegatsioonide kaudu konsulaarabi andmiseks asukohariikides esindamata liikmesriikide kodanikele.

- 3. Diasporaapoliitika teenuse eesmärk on tagada tugev side võõrsil elava eestlaskonnaga ning välismaal elavate rahvuskaslaste panus ühiskonna arengusse. Teenuse siht on ka suurendada tagasipöördumise soovi ja tagada tagasipöördumise protsessi sujuv toimimine.**

²³ Osakaal vastajatest, kes enne reis kontrollib vajalike dokumentide olemasolu ja kehtivust (ID-kaart, pass ja/või viisa). Eeldatav mõõdiku seire kaheaastase intervalliga.

Arengukavas sõnastatud sihtide saavutamiseks kujundame ja viime ellu kaasavat diasporaapoliitikat koostöös teiste ametkondadega, et võõrsil asuvat eestlaskonda enam kaasata. Tegevuste tasandil panustame välisesindust ja aukonsulite võrgustumisse asukohariigi eesti kogukonnaga, eesmärgiga muuta välisesindus esmaseks kontaktpunktiks. Jätakuvalt toetame eesti identiteedi tugevdamist ja säilitamist.

Planeerimisperioodi tegevused

Perioodil 2021–2024 keskendume **konsulaarteenuste kliendile senisest mugavamal ning riigile tõhusamal moel osutamisele, edendame reisiinfo ja operatiivse riskikommunikatsiooni edastamist ning panustame väliseesti kogukonna tugevamasse sidemesse Eestiga ja kodanikudiplomaatia edendamisse.** Kodanikudiplomaatia, väliseesti kogukonna kaasamise ja konsulaarteenuste kliendimugavaks arendamise koordineerimiseks on **koostamisel üleilmse eestluse ühisprogramm** (Välisministeerium, Kultuuriministeerium, Siseministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium), **millega seotud tegevustele on esitatud ka riigieelarveliste vahendite lisataotlus.**

Konsulaarteenuste kliendimugavuse edendamise **kohe realiseeritav arengupotentsiaal peitub senisest suuremas e-keskkonna kasutamises, ennekõike passide ja ID-kaartide taotlemisel.** Töötame koos riigisisestest partneritega (Siseministeerium ning Politsei- ja Piirivalveamet) selles suunas, et e-keskkonna kasutamise aktiivsuse suurendamiseks anda edaspidi koos ID-kaardi väljastamisega kliendile kaasa digiluger ja korraldada võimalusel sellekohaseid infopäevi ning teavitustegevusi. Ühtlasi töötame välja e-saatkonna kontseptsiooni ja viime ellu algatuse koondada kõik Välisministeeriumi e-kanalite vahendusel osutatavad teenused ühtsele veebipõhisele platvormile. Lisavahendite leidmisel on kohe konsulaarteenuste kliendile kättesaadavamaks muutmiseks võimalik korraldada täiendavaid konsulaarmissioone Lõuna-Ameerikasse, USAsse ja Austraaliasse.

Pikemas perspektiivis muudame konsulaarteenuste saamise kliendile mugavamaks, juurutades uuenduslikke tööprotsesse biomeetria hõivamisel ning dokumentide kättetoimetamisel. Biomeetria hõivamise mobiilsuse ja paindlikkuse suurendamiseks plaanime rakendada lisaseadmeid (hõivekioskid) ja toetavaid IT-süsteeme. Kasutades senisest enam dokumentide kättetoimetamist posti- ja kullerteenuste vahendusel kaob kliendile ajakulukas vajadus dokumentidele ise saatkonda järele tulla.

Kogukonna kaasatuse ja rahvadiplomaatia edendamiseks plaanime ametkondadeülese panusena suurendada motiveeritud rahvuskaaslaste ja Eesti sõprade senisest süsteemsemat ja regulaarsemat kaasamist. See eeldab rahvadiplomaatia saadikute võrgustiku loomist ning rahvadiplomaatia saadikute tunnustamist ja kaasamist esindustes toimuvate regulaarsete ürituste ja Eestis toimuvate väliseesti kogukonna kokkutulekute kaudu. Kogukonna kaasamine esindustes eeldab välisesindust võrgustiku laiendamist ja seni avatud saatkondade käsutuses oleva kinnisvara ajakohastamist (üritusteks sobivad ruumid).

Seni on Eesti huvides täielikult rakendamata potentsiaal, mis lähtub väliseesti kogukonnast. Maailma eri piirkondades on palju edukaid ja motiveeritud eestlasi, kes saaksid sisukalt toetada Eesti arengut. **Üleilmse eestluse ühisprogrammis on kavandatud rahvadiplomaatia edendajate võrgustiku arendamine ja toetamine, mis hõlmab tegevustelt nii ettevõtlust, kultuuri kui ka rahvuslikke suhteid.**

6. Programmi juhtimiskorraldus

Programmi moodustavad kolm omavahel tihedalt seotud meedet, mille eest vastutavad Välisministeeriumi viis asekantslerit: poliitikaküsimuste asekantsler (meede 1); Euroopa küsimuste asekantsler (meede 1); välismajanduspoliitika ja arengukoostöö asekantsler (meede 2); juriidiliste ja konsulaarküsimuste asekantsler (meede 3) ning haldusküsimuste asekantsler (meetmetevaheline koordineerimine ja tugiteenused).

Programmi elluviimise eest vastutab Välisministeerium koos välisesindustega ning kõigi meetme elluviimisesse panustavad teised ametkonnad. Programmi kinnitab välisminister.

Programm „Välispoliitika“ on seotud järgmiste tulemusvaldkondade ja programmidega:

- Julgeolek ja riigikaitse tulemusvaldkonna programm „Kollektiivkaitses osalemine“
- Teadus ja arendustegevus ja ettevõtlus tulemusvaldkonna programmiga „Konkurentsivõimelise ettevõtluskeskkonna programm“
- Transpordi tulemusvaldkonna „Transpordi programm“

- Infoühiskonna tulemusvaldkonna „E-riigi ja sideturu arendamise programm“ ning „Küberturvalisuse programm“
- Siseturvalisuse tulemusvaldkonna „Siseturvalisuse programm“
- Rahvastik ja sidus ühiskond tulemusvaldkonna „Üleilmne eestlus programm“, „Tugev kodanikuühiskond programm“ ning „Kestlik Eesti ja tõhusad rahvastikutoimingud programm“
- Energeetika tulemusvaldkonna „Energeetika programm“
- Teadus ja arendustegevus ja ettevõtlus tulemusvaldkonna programmiga „Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni programm“
- Eesti keel ja eestlus tulemusvaldkonna „Keeleprogramm“
- Tark ja tegus rahvas tulemusvaldkonna „Haridus- ja noorteprogramm“
- Keskkonna tulemusvaldkonna „Keskkonnakaitse ja -kasutuse programm“
- Tõhus riik tulemusvaldkonna „Riigi rahanduse programm“, „Regionaalpoliitika programm“ ja „Finantspoliitika programm“
- Põllumajandus ja kalandus tulemusvaldkonna „Põllumajandus, toit ja maaelu“
- Heaolu tulemusvaldkonna programm „Tööturuprogramm“
- Õigusriigi tulemusvaldkonna programm „Usaldusväärne ja tulemuslik õigusruum“
- Kultuuri ja spordi tulemusvaldkonna programm „Kultuuriprogramm“
- Kultuuri ja spordi tulemusvaldkonna programm „Spordiprogramm“.

Programm vaadatakse läbi ja seda täiendatakse vähemalt kord aastas. Programmi täitmise kohta antakse aru igal aastal (s.o tulemusaruanne) valdkonna tulemusaruande koosseisus.

Programmi aluseks olevate strateegiliste dokumentide koostamisel on ulatuslikult konsulteeritud partneritega nii teistest avaliku sektori organisatsioonidest kui ka era- ja mittetulundussektorist.

7. Lisad

Lisa 1. Rahastamiskava planeerimistasandite kaupa (*Välispoliitika_programm_2021_2024_lisa_1*)

Lisa 2. Mõõdikute kokkuvõte kuni programmi tegevuse tasandini (*Välispoliitika_programm_2021_2024_lisa_2*)